

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «Теорія державного управління»

Ступінь вищої освіти - Бакалавр

Спеціальність **281 Публічне управління та адміністрування**

Освітня програма “Публічне управління та адміністрування”

Рік навчання 1, семестр 2

Форма навчання денна

Кількість кредитів ЄКТС 4

(120 год), у т.ч.:

лекції – 30 год;

практичні заняття – 30 год;

самостійна робота – 60 год;

форма контролю: екзамен

Мова викладання українська

Лектор курсу

доцент кафедри публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва, д. держ.упр, доцент
Грищенко Ірина Миколаївна

Контактна інформація
лектора (e-mail)

gryshchenkoiryna@nubip.edu.ua

Сторінка курсу в eLearn

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=100>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни «Теорія державного управління» – оволодіння здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти знаннями наукових теорій (концепцій) з державного управління з метою формування здатності зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння формування та особливостей розвитку державного управління, його місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, використання базових знань з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства для розв’язання складних завдань та практичних проблем у сфері управління державою, регіоном, територіальною громадою.

Завдання навчальної дисципліни «Теорія державного управління» полягає у формуванні в здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти теоретичних знань з основоположних засад теорій (концепцій) державного управління та практичних навичок із використання теорій для прогнозування розвитку публічного управління, формування здатності розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.

ПРН 5. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та

адміністрування.

ПРН 12. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління та адміністрування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів управління і характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види і форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Формат вивчення навчальної дисципліни

Змішаний (Blended Learning) – вивчення навчальної дисципліни передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології (відео-, інтерактивні елементи, онлайн консультування тощо).

Технічне забезпечення /обладнання

При засвоєнні дисципліни використовуються сучасне інформаційно-комунікаційне обладнання, інформаційні ресурси та програмні продукти, що застосовуються в діяльності органів публічної влади, а для комунікації з викладачем – мобільний телефон та/або комп'ютерна техніка із виходом в глобальну мережу.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
II семестр				
Змістовий модуль 1. Державне управління як вид суспільної діяльності				
Тема 1. Сутність, призначення та зміст державного управління в суспільно-політичній та соціально-економічній системах держави	2/2	Знати: модель державного управління як системного явища; розподіл гілок влади; складові системи державної влади в Україні; державне управління як вид економічної діяльності; державне управління як галузь знань, що поєднує науку і практику державотворення, формування та реалізацію державної політики; принципи та норми діяльності в державному управлінні. Вміти: оволодівати сучасними знаннями; формувати та розвивати здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	Для практичної роботи: 1) підготувати публічний виступ, спрямований на формування уявлення про державне управління як системне явище 2) переглянути КВЕД, знайти розділ та секцію "Державне управління"	20

Тема	Години (лекції/ практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
Тема 2. Ключові поняття державного управління	2/2	Знати: ключові поняття державного управління; найбільш суттєві ознаки держави та державної влади; сфери впливу влади; поняття національної ідентичності та національної свідомості через поняття належності до соціальних груп.	Після самостійного вивчення теми в електронному курсі e-Learn підготувати відповіді на 10 запитань для самоконтролю	30
		Вміти: застосовувати базові знання з основ державного управління; розвивати здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння закономірностей розвитку державного управління, його місця в загальній системі знань про природу і суспільство.	Для практичної роботи підготувати публічний виступ та презентацію щодо розкриття ключових понять державного управління та їх практичного впливу на реалізацію державного управління в Україні	20
			Поточний модульний контроль	30
Всього за змістовний модуль 1				100
Змістовний модуль 2. Класичні та сучасні теорії державного управління				
Тема 3. Концептуальні основи становлення державного управління. Неісторична теорія походження державного управління	4/2	Знати: наукові підходи до розгляду державного управління як цивілізаційного винаходу, як явища культури, як широко використовуваного на практиці способу раціональної регуляції людської діяльності, що спрямована на перетворення об'єктів будь-якої природи, а також на створення засобів впливу на них; історичні аспекти становлення державного управління; етапи виникнення державного управління; державне управління як система узгоджених управлінських впливів, взаємодій і самоврядної діяльності; неісторична теорія походження державного управління. Вміти: опрацювати основоположні праці науковців, серед яких Платон, Арістотель та ін., які описували неісторичний підхід походження державного управління, створення державної влади як інституту спілкування, що організовується для суспільного блага на основі основоположних цінностей. Застосовувати: знання теорій державного управління для розуміння сучасних процесів державотворення; розвивати здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	Для виконання практичної роботи за власним уподобанням обрати та описати (на підставі книги Арістотеля "Політика") однин із запропонованих в електронному курсі e-Learn напрямів державотворення та представити власне бачення актуальності сформульованих Арістотелем засад для сьогодення.	10
Тема 4. Теорії підкорення та	4/4	Знати: Основні характеристики теорій підкорення та насилля; аналіз теорій	Для виконання практичної	10

Тема	Години (лекції/ практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
насилья: основні характеристики, основні прояви в сучасному світі		<p>насильницького походження й існування держави та реалізації державного управління; роль політичного насилья у процесах генези та функціонування держави; етапи процесу державотворення за Ф. Оппенгеймером; складові елементи, що реалізуються для підкорення: денацифікація, демілітаризація та ін.</p> <p>Вміти: демонструвати здатність застосовувати теорії державного управління для розуміння сутності процесів сучасного державотворення та здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління на основі знань теорій управління.</p>	<p>роботи підготувати доповідь та презентацію щодо практичної реалізації основних складових теорій підкорення через дослідження проявів гноблення українського народу в історичному експерсі.</p> <p>Кожен з учасників групи обирає собі історичний період і розкриває основні прояви теорії підкорення саме в цей період.</p>	
Тема 5. Механізми реалізації державного управління в контексті теорій насилья та підкорення	2/4	<p>Знати: міжнародні інституції, діяльність яких спрямована на протидію реалізації складових елементів теорій підкорення та насилья; знати причини та наслідки застосування деякими країнами світу теорій підкорення; розуміти передумови та можливі наслідки повномасштабної війни Росії проти України в 2022 році; зарубіжний досвід реалізації теорій підкорення в сучасному світі</p> <p>Вміти: демонструвати базові знання засад розвитку суспільства, використовуючи, зокрема, знання етапів процесу державотворення шляхом використання різноманітних елементів підкорення країн, народів, етносів; демонструвати здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; демонструвати здатність до реалізації своїх прав і обов'язків як члена суспільства у захисті інтересів держави та громадян проти застосування будь-яких інструментів насилья та підкорення; вміти послуговуватися будь-якими механізмами державного захисту проти дії інструментам підкорення та насилья.</p>	<p>Підготувати доповідь та презентацію щодо практичних проявів теорій насилья чи заходів протидії насилью на рівні міжнародних організацій та окремих держав за одним із запропонованих в електронному курсі e-Learn напрямів.</p>	5
Тема 6. Теологічна теорія походження державної влади	4/2	<p>Знати: основні положення теологічної теорії походження державної влади; розуміти роль основних якостей людини віри і розуму на формування поведінки в соціумі та їх вплив на державне управління і діяльність осіб, що виконують функції держави; поняття розумної волі: негативні та позитивні прояви для державного управління; сутність, форми та</p>	<p>Для практичної роботи</p> <p>1) опрацювати праці Фоми Аквінського «Про панування владик» та «Сума теологій» з метою</p>	10

Тема	Години (лекції/ практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
		використання влади згідно положень теологічної теорії Фоми Аквінського; види справедливості, які застосовуються в державному управлінні. Вміти: застосовувати в практичній діяльності основоположні ідеї теологічної теорії походження державної влади; проявляти у своїй поведінці як громадянина та члена суспільства поєднання розуму і віри для формування культури поведінки в соціумі та серед осіб, які виконують функції держави; вміти застосовувати поняття розумної волі та приймати управлінські рішення з урахуванням можливого застосування різних видів справедливості, які застосовуються в державному управлінні.	формування та розвитку світогляду, заснованого на співвіднесенні дійсного та уявного, теорії і практики, досвіду, переконань та ідеалів; 2) підготувати доповідь та презентацію щодо основних положень теологічної теорії, обравши один із варіантів завдання, поданих в електронному курсі e-Learn даної дисципліни	
Тема 7. Актуальні цінності теологічної теорії походження державної влади	2/2	Знати: поняття цінностей, роль цінностей у забезпеченні якості життя; актуальні цінності теологічної теорії походження державної влади; життєві цінності як внутрішні зобов'язання людини перед собою; система пріоритетних цінностей людини; відповідність життєвих цінностей словам і діям людини як основний критерій формування служби в органах публічної влади та основний аспект формування політики держави.	Для виконання самостійної роботи в електронному курсі e-Learn підготувати есе про роль цінностей в публічному управлінні, ґрунтуючись на теологічній теорії Томи Аквінського	10
		Вміти: демонструвати дотримання життєвих цінностей (поваги до оточуючих, віри в інших, дисципліни, толерантності, чесності, прощення, розуміння, дружби, оптимізму, любові до ближніх та батьківщини, цінність сім'ї та друзів, особистісне зростання та саморозвиток, відданість професійній діяльності та ін.); вміти реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Підготувати доповідь та презентацію щодо ролі цінностей в державному управлінні (ґрунтуючись на положеннях теологічної теорії та праці Норберта Нойхауза «Цінності християнської моралі»), обравши один із варіантів завдання наведених в електронному курсі e-Learn	10
Тема 8. Теорія суспільного договору	4/4	Знати: теорії суспільного договору походження держави та виникнення державної влади; основоположні засади теорій суспільного договору за Т. Гоббсом,	Для виконання практичної роботи 1) опрацювати	5

Тема	Години (лекції/ практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
		<p>Дж. Локком, Ж.-Ж.Руссо; поняття держави та державної влади як надбудови та інституції, що виникає як наслідок добровільного суспільного договору між вільними громадянами з правителем за законами природного права; основні повноваження, які передали громадяни правителю та державним інституціям з метою забезпечення дотримання законів та налагодження належного функціонування держави; поняття «природного стану» та «природної рівності», «громадянського стану»; джерела формування громадянського суспільства.</p> <p>Вміти: системно працювати над саморозвитком та самовдосконаленням; розвивати навички взаємодії в групі та відстоювати власну та колективну точку зору; презентувати результати власного та спільного напрацювання групи з питань, що стосуються управління; переконувати опонентів у правильності прийнятого вами рішення; спонукати опонентів до співпраці в реалізації прийнятого вами рішення шляхом пошуку компромісів; на основі масиву інформації з різних джерел готувати інформаційні та аналітичні довідки; демонструвати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку громадянського суспільства, його ролі для розвитку суспільства та життя кожного громадянина.</p>	<p>працю Джона Локка «Два трактати про правління» з метою формування цілісного уявлення про процеси формування та розвитку державного управління та закладення основ громадянського суспільства;</p> <p>2) підготуватися до Гарвардських слухань щодо представлення 3 групами студентів засадничих аспектів формування громадянського суспільства, зазначених у теорії суспільного договору та обговорити актуальність тверджень Дж. Локка для сучасного розвитку громадянського суспільства в Україні.</p>	
Тема 9. Класична теорія походження держави та державного управління	4/4	<p>Знати: основи класичної теорії походження держави та державного управління; періоди дикості, варварства і цивілізації як історичні етапи формування суспільства та суспільних відносин в передісторичних часах; форми первісної родини з систем споріднення; зародження правових відносин між чоловіком і жінкою як основа становлення суспільного устрою; причини виникнення та роль приватної власності в формуванні та становленні державних органів; приватна власність як основа поділу суспільства на правлячі класи і пригноблені верстви населення; причини формування, організаційна структура та основні повноваження первісних органів управління (сходина народні, плеємна рада, союзна рада, центральна адміністрація); поняття родового устрою; причини виникнення поділу на класи; формування державного управління.</p>	Для виконання практичної роботи: 1) опрацювати працю Люїса Моргана «Стародавнє суспільство або дослідження напрямів людського розвитку від дикого стану до варварства й далі до цивілізації» з метою формування цілісного уявлення про взаємовпливи суспільних процесів на формування сучасного державного управління	5
		Вміти: демонструвати теоретичні		

Тема	Години (лекції/ практичні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
		знання з основоположних засад теорій (концепцій) державного управління та практичних навичок із використання теорій для прогнозування розвитку публічного управління, формування здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері публічного управління; уміти налагодити комунікацію та представити результати своєї роботи з досліджень теорій державного управління.	2) закріпити знання та сформувати цілісне уявлення про основоположні чинники формування суспільних класів і відношення між ними в контексті державного управління. 3) Отримати сертифікати, що засвідчують участь у комунікативних заходах, на яких представлено доповіді студентів з дослідження теорій державного управління	
Тема 10. Сучасні теорії державного управління	2/4	Знати: основи сучасних теорій походження держави та державного управління, зокрема: іригаційна (організаційна, управлінська) теорія; теорія еліт; расова теорія; психологічна теорія; теорія «героїв і натовпу»; теорія географічного детермінізму; інцестна теорія; спортивна теорія; космічна теорія; дифузна теорія, технократична теорія та ін. Вміти: застосовувати знання класичних та сучасних теорій державного управління в практичній діяльності для розв'язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем в сфері публічного управління.	кейс (колективне вирішення суспільно значимої проблеми) із напрацювання пропозицій щодо розподілу суспільних благ (наявних у громаді ресурсів) з урахуванням знань теорій державного управління.	5
	30/30		Поточний модульний контроль	30
Всього за змістовний модуль 2				100
Всього за семестр				70
Іспит				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ОЦІНЮВАННЯ

<p>Політика щодо організації навчального процесу:</p>	<p>організація навчального процесу при вивченні навчальної дисципліни «Теорія державного управління» здійснюється відповідно до Конституції України, Закону України "Про вищу освіту", Положення про організацію освітнього процесу у НУБіП України, освітньо-професійної програми підготовки фахівців напрямку 281 «Публічне управління та адміністрування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та інших документів щодо організації освітнього та виховного процесу в НУБіП України.</p>
<p>Політика щодо відвідування:</p>	<p>відвідування занять є обов'язковими для видів діяльності, що передбачають формат F2F (Face To Face, очності). За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбуватись Blended Learning (змішане) або Online Learning (дистанційне) на навчальній платформі Elearn, але з обов'язковим застосуванням дистанційних платформ Webex, Zoom чи Google Meet за погодженням із викладачкою курсу.</p>
<p>Політика щодо взаємодії під час занять у форматі F2F:</p>	<p>зберігати допустимий рівень тиші для роботи в аудиторії; активна участь під час обговорення в аудиторії, відкритість і готовність пізнавати нове, працелюбство, здатність аналізувати матеріал, мати власну точку зору і вміти її обґрунтувати, повага та толерантність до чужої думки; вміти визнавати хибність; панування я-висловлювань при озвучуванні своєї позиції під час аудиторних занять та ми-висловлювань при написанні наукових робіт, знайомство з першоджерелами, рекомендованою літературою, креативність та творчість у всіх видах діяльності. Під час проведення аудиторних занять дозволяється залишати аудиторію на короткий час за потреби і за дозволом викладачки, а також вживати безалкогольні напої.</p>
<p>Політика щодо взаємодії під час занять у форматі online:</p>	<p>відвідувати онлайн заняття згідно розкладу, приєднуватися до зустрічей вчасно, на аватарці фото студента/ки, нік – його ім'я та прізвище, дотримуватись “вимкненої камери”, “піднятої руки”, “вимкнення мікрофона” (коли говорить викладач чи колега), вести спілкування у чаті відповідно до теми, задавати запитання по суті лекції чи практичного заняття, дотримуватись культури спілкування, коли звучить сигнал повітряної тривоги чи має місце вимкнення електроенергії застосовуємо алгоритм дій при сигналі “Повітряна тривога” або Тимчасового порядку дій</p>
<p>Політика щодо строків виконання робіт та їх перескладання:</p>	<p>до студентів, які порушують терміни виконання робіт (дедлайни зазначені у розділі «Карта навчальної роботи) без поважних причин, застосовуються штрафні бали (до «-1 балу» за прострочену роботу). Ліквідація заборгованостей із змістових модулів відбувається згідно попередньої домовленості між викладачкою та студентами, що засвідчується відповідним оголошенням на форумі</p> <p>https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=100</p>
<p>Політика щодо</p>	<p>порушення академічної доброчесності не толерується. Дотримання</p>

академічної добросовісності:	академічної добросовісності студентами та відповідальність за її порушення регулюються Положенням про академічну добросовісність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України . Використання мобільних пристроїв під час групової роботи на практичних заняттях допускається лише з дозволу викладачки. Використання мобільних пристроїв під час виконання аудиторних контрольних робіт та екзаменів не допускається.
---	---

Оцінювання слухачів відбувається згідно Положення про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого Вченою радою НУБіП України 26.04.2023 року, протокол № 10. Після проведення проміжних атестацій із змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів) за формулою:

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} \cdot K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ} \cdot K^{(n)}_{ЗМ})}{K_{дис}}, \quad (1)$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;
 n – кількість змістових модулів;
 $K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Максимальний рейтинг слухача з навчальної роботи за двома змістовими модулями з дисципліни “Теорія державного управління” може складати:

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (100 \cdot 2 + 100 \cdot 2)}{4} = 70 \text{ балів} \quad (2)$$

Для визначення рейтингу слухача із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{НР}$ (до 70 балів): $R_{дис} = R_{НР} + R_{ат}$.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СЛУХАЧІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ОСНОВНА:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Електронний навчальний курс «Теорія державного управління» / автор Грищенко І. М. URL : <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=100>
3. Грищенко І.М., Максимова А.І. Аналіз теорій походження держав. Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), April 1, 2022. Kraków, Republic of Poland: European Scientific Platform. P. 29-31. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/18855> Збірник знаходиться у відкритому доступі: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/01.04.2022>
4. Грищенко І.М., Кіку Я. М. Актуальні питання публічного управління та адміністрування в умовах війни в Україні. Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), April 1, 2022. Kraków, Republic of Poland: European Scientific Platform. P. 27-29. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/18854>
URL : <https://doi.org/10.36074/scientia-01.04.2022>
5. Грищенко І.М., Сіленко О.С. Прийняття управлінських рішень в умовах воєнного стану. Scientific Collection «InterConf», (107): with the Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference «Science and Practice: Implementation to Modern Society» (May 6-8, 2022). Manchester, Great Britain: Peal Press Ltd., 2022. 538 p. С. 201-205. URL : <https://interconf.top/documents/2022.05.6-8.pdf>
6. Грищенко І.М. Теорії підкорення: причини та наслідки застосування в Україні та світі. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія : І.О. Дегтярьова, В. С. Куйбіда, П. М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К. : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.
7. Грищенко І.М. Етапи виникнення державного управління. Від теорії до практики в управлінні та врядуванні : матеріали II Всеукраїнського круглого столу, 21 червня 2022 р (до Дня державної служби) / за заг. ред. С.М.Приліпка, І.М. Грищенко. Київ : НУБіП, 2022. 144 с. С. 95-98.
8. Грищенко І. Програма діяльності Кабінету Міністрів України в аспекті консолідації та розвитку української нації. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2020. Вип. 1. С. 33–40. URL: <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/208994/209142>
[DOI 10.36.030/2664-3618-2020-1-33-40](https://doi.org/10.36.030/2664-3618-2020-1-33-40)

9. Практикум з публічного управління та адміністрування : збірник навч. кейсів для професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» / авт. кол. Н. Алюшина, Ж. Кравченко, І. Грищенко, Н. Наулік, Я. Турунен, С. Хаджирадева (заг. ред.) та ін. Київ, Українська школа управління, 2022. 160 с.

10. Грищенко І., Олійник В. Забезпечення рівних можливостей представництва жінок на вищих рівнях прийняття політичних рішень. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. Спецвипуск. 2020. С. 85–90. DOI 10.36.030/2664-3618-2020-si-85-90. URL: <https://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua>
<http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/8cb46968-8c1b-41ab-871e-1c220e096705.pdf>

11. Gryshchenko, Iryna M., Denysova, Alina V., Ovsianikova, Olga O., Buha, Hanna S., Kiselyova, Elena I. (2021). Means for control over the activities of public authorities by Civic Democratic Institutions: the conceptual framework analysis. *Cuestiones Politicas*, 39(69), 796-813. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.49>
<https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/36329>

12. Gryshchenko, Iryna M., Kruhlov, V., Lypchuk, O., Lomaka, I., Kobets, Y. (2022). Infrastructural Development of Smart Cities as the Background of Digital Transformation of Territorial Units. *Cuestiones Politicas*, Vol. 40, № 73(2022), 233-250. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/38394/42575>
DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4073.11>

13. Gryshchenko, I., Bondar, Y., Serohina, S., Bodrova, I., & Stohova, O. (2022). Building the capacity of territorial communities by revealing their latent potential. *Amazonia Investiga*, 11(53), 45-58.
<https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.5>

ДОДАТКОВА:

1. Навчальний портал НУБіП України <https://elearn.nubip.edu.ua/>

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

1. Верховна Рада України - <http://rada.gov.ua/>
2. Кабінет Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>
3. Ліга:Закон – всеукраїнський правовий портал - ligazakon.ua
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського - <http://nbuv.gov.ua/>
5. Національна парламентська Бібліотека України - nplu.org